

Й.М. СВИНКО

/Тернопіль/

РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ
ПЕДАГОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ В 1940-1990 РОКАХ

Розвиток географічної освіти в Тернопільському (колишньому Кременецькому) педагогічному інституті, підготовка вчительських кадрів для здійснення в нашому регіоні розпочалися 50 років тому, коли було відкрито Кременецький учительський інститут, а в ньому, окрім іншими чами були І.В. Цись - декан факультету, Б.М. Іванов - завідувач кафед

рою та викладач фізико-географічних дисциплін Т.С. Ніколаєва - викладач економічної географії. Вони здійснили перший (весняний) набір студентів 15 квітня 1940 року розпочали заняття.

Вироломний напад фашистської Німеччини перервав мирну працю радянських людей, викладачі та студенти пішли на фронт. Частина їх загинула в перші дні війни, серед них директор Інституту І.Т. Вакула, завідувач кафедрою марксизму - ленінізму, секретар партійної організації М.І. Кулик, декан природничо-географічного факультету І.В. Цись та ін. В роки окупації було знищено матеріальну базу Інституту, його аудиторії фашисти перетворили в конюшню.

Після звільнення міста Кременця Радянською Армією в березні 1944 року Інститут відновив свою роботу. Його директором став ветеран громадянської та Великої Вітчизняної воєн У.У. Криглик, деканом природничо-географічного факультету та викладачем фізико-географічних дисциплін - П.В. Серветник, економічну географію викладала Т.С. Ніколаєва.

Умови праці у перші післявоєнні роки були надзвичайно важкі, потрібно було створити матеріальну базу, не вистачало підручників, зошитів, палива. В цих умовах факультет розширювався, змінювався, здійснював підготовку вчителів географії та біології так необхідних для Тернопільської та сусідніх областей.

У серпні 1950 року Кременецький учительський Інститут реорганізовано у педагогічний, підготовку вчителів географії та біології припинено (останній випуск іх на денному відділенні відбувся у 1951 році, а на заочному - в 1952). Новостворений на базі природничо-географічного факультету учительського Інституту природничий факультет розпочав підготовку вчителів біології та хімії, а пізніше та біології та основ сільськогосподарського виробництва. Ряд випускників колишнього природничо-географічного факультету продовжили навчання на природничому факультеті, стали біологами, хіміками. Серед них нинішні доценти нашого Інституту А.С. Дробоцький, Л.Г. Кузьмович, доктор сільськогосподарських наук О.А. Гоменюк (м.Київ), голова Тернопільського обкому профспілки працівників освіти та наукових установ Г.П. Шарун та ін. Переважна більшість випускників природничо-географічного факультету після закінчення природничого поряд з біологією та хімією продовжувала викладати в школах географію, вони заклали фундамент географічної освіти в школах Тернопільської та сусідніх областей.

Після реорганізації Інституту центром геологічної та географічної освіти в новому залишився кабінет геології, який мав відповідну матеріальну базу, яка використовувалася для підготовки вчителів біології

1 хм11, в робот1 з учнями шк1л та вчителями географ11 м1ста 1 област1. В 50-х роках курс геолог11 читали викладач1 1.В. Харкевич, О.А. Шиманська, В.К. Никон, О.Д. Кучерук, О.С. Турик. З 1960 року - автор цих рядк1в. Недивлячись на в1дсутн1сть спец1ально1 кафедри, при каб1нет1 геолог11 пост1йно працював геолог1чний гурток, проводилися геолог1чн1 екскурс11 з студентами та учнями шк1л, сем1нари вчител1в географ11, зд1йснювалися науков1 досл1дження з геоморфолог11, неотектон1ки 1 охорони природи Под1лля.

З 1962 по 1967 р1к при 1нститут1 функц1онував загально-науковий факультет, на ряд1 спец1альностей якого викладалися географ1чн1 дисципл1ни (загальне землеробство, геолог1я, економ1чна географ1я СВСР 1 заруб1жних країн). Основною базою для 1x викладання був каб1нет геолог11.

В 1963 роц1 в 1нститут1 проведено першу м1жвуз1вську науково-практичну конференц1ю з охорони природи 1 рац1онального використання природних ресурс1в Под1лля, на як1й працювала секц1я геолог11 1 географ11. Матер1али конференц11 1 пут1вник для 11 учасник1в опубл1ковано. В 1969 роц1 сп1льно з Льв1вським в1дд1лом географ1чного товариства УРСР в 1нститут1 проведено науково-теоретичну конференц1ю, присвячену 130 р14-го в1д дня народження М.М. Пржевальського. В цих конференц1ях, кр1м 1 науковц1в вуз1в 1 науково-досл1дних установ УРСР, брали участь вчител1 шк1л м1ста 1 област1.

П1сля перебазування 1нституту в м. Тернопіль (в липн1 1969 р.) робота каб1нету геолог11 ще б1льше пожвавилась, створено Геолог1чний музей, сп1льно з каб1нетом географ11 обласного 1нституту удосконалення вчител1в на його баз1 в 1нститут1 регулярно проводяться заняття з вчи-сем1нарах, школам передаються колекц11 г1рських пор1д 1 м1нерал1в, з1б-гу м1жвуз1вську науково-практичну конференц1ю з охорони природи 1 рац1онального використання природних ресурс1в Под1лля. Створено Тернопільський в1дд1л Географ1чного товариства УРСР.

Враховуючи велику потребу у вчителях географ11 1 б1олог11 в Тернопільськ1й 1 сус1дн1й областях, в 1981 роц1 на природничому факульте-т1 Тернопільського педагог1чного 1нституту в1дкрито наб1р студент1в на спец1альн1сть "Географ1я з додатковою спец1альн1стю б1олог1я". Згодом в 1982 роц1 в1дкрито кафедру географ11, яку в 1985 роц1 розд1лено на дв1 окрем1 кафедри - ф1зично1 географ11 1 економ1чно1 та соц1ально1 географ11, як1 функц1онують в даний час. На них працює 18 викладач1в, в т.ч. 12 кандидат1в наук 1 доцент1в. П1дготовка вчител1в зд1йснюється

за двома спеціальностями: географія і біологія та географія і природознавство. На них навчається понад 560 студентів. Крім цього, кафедра фізичної географії забезпечує викладання геології, біогеографії та охорони природи на всіх спеціальностях природничого факультету.

Викладачі географічних кафедр ведуть значний обсяг наукових досліджень, постійно беруть участь у Всесоюзних, республіканських та регіональних наукових конференціях. Ними опубліковано 8 колективних монографій і понад 270 наукових статей, тез доповідей та методичних розробок.

З метою поліпшення організації навчально-виховного процесу і підвищення якості підготовки вчителів географії і біології та географії і природознавства на зразок невідмінної необхідність створити окремий природничо/географічний факультет, який був одним з перших в 1950 роках тому.